

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію Сьоми Марії Сергіївни на тему:
«Наукові засади формування ціннісно-етичної складової у підготовці
професійних суддів», яка подана на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.10 – судоустрій;
прокуратура та адвокатура**

Актуальність теми

Підготовка професійних суддів є комплексною науковою проблемою, надзвичайно актуальною у нинішніх умовах, що склались в українському суспільстві. Держава потребує постійного оновлення кадрового складу кваліфікованих суддів, здатних працювати на благо суспільства, виконувати надважливу функцію відправлення правосуддя та ствердження верховенства права. Частиною окресленої проблеми є запропоноване до розгляду у дисертації науково-практичне завдання формування ціннісно-етичної складової у підготовці професійних суддів. Це завдання носить міждисциплінарний характер, оскільки торкається як безпосередньо проблем судоустрою, так і правової деонтології, філософії права.

Протягом останніх років юриспруденція збагатилась багатьма науковими працями, що стосуються як підготовкою суддів, так і формуванням особистості судді у ході приготування до зайняття посади. Запропонований у дисертації М. С. Сьоми науковий підхід є до певної міри авторською новацією, оскільки досі, декларуючи певні етичні характеристики судді, обов'язкові для належного виконання ним своїх посадових обов'язків, науковці не часто заглиблювались у питання безпосередньо формування відповідної складової підготовки суддів з урахуванням задекларованої здобувачем «ціннісно-етичної парадигми». Отже вважаємо, що тема, на яку виконано дисертаційне дослідження є актуальною.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження виконане у рамках наукової теми Львівського університету бізнесу та права "Судоустрій, прокуратура та адвокатура в євроінтеграційному вимірі", у відповідності до Постанови Президії НАН України від 20.12.2013 № 179 "Про Основні наукові напрями та найважливіші проблеми фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук Національної академії наук України на 2014-2018 роки". Дисертація виконана у межах та відповідно до одного із векторів руху, передбачених Стратегією сталого розвитку "Україна - 2020", а також відповідає Стратегії розвитку судової системи в Україні на 2015–2020 роки, затвердженій Радою суддів України 11.12.2014 р. Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою Радою Львівського університету бізнесу та права (Протокол №6 від 30.01.2014 р.).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна

Наукові положення, висновки і рекомендації, подані у дисертаційному дослідженні М. С. Сьоми є належним чином обґрунтованими, представленими у логічній послідовності, відповідають вимогам науковості та об'єктивності. Досягненню цього сприяло використання поширених та спеціальних наукових підходів і методів дослідження. Серед використаних підходів – діалектичний, системний, аксіологічний, соціальний; коло основних задекларованих методів охоплює документальний аналіз, контент-аналіз, а також порівняльно-правовий аналіз. Інформаційну основу дослідження склали вітчизняні та зарубіжні правові акти, монографії, фахові наукові публікації, інтернет-ресурси.

Новизна наукових результатів, отриманих М. С. Сьоомою полягає у розробці теоретичних положень та методичних підходів щодо удосконалення процесу підготовки професійних суддів.

У першому розділі дисертант дослідив особливості ціннісно-етичної парадигми підготовки професійних суддів. Цьому сприяло глибоке опрацювання наукових джерел, на основі якого сформовано уявлення про еволюцію підходів щодо підготовки суддів, зокрема у ціннісно-етичному аспекті. Подальше дослідження опиралось на дослідженні методологічних підвалин підготовки суддів з позицій задекларованих дисертантом наукових підходів. Відтак, розділ завершився обґрунтуванням теоретико-правових засади організації підготовки професійних суддів в Україні. Перший розділ дисертації вміщує усі необхідні відомості, що можуть розцінюватись як міцне теоретико-методологічне підґрунтя подальшого дослідження розглянутої дисертантом частини наукової проблеми підготовки суддів.

У другому розділі М. С. Сьома проаналізувала наукові та правові засади підготовки професійних суддів в Україні та країнах Європи. На основі порівняльно-правового підходу дисертанту вдалось довести наявність характерних тенденцій та закономірностей підготовки суддів, що відрізняють українську практику від європейської та обґрунтувати доцільність гармонізації правового поля підготовки професійних суддів у контексті формування спільної європейської ціннісно-етичної парадигми.

У третьому розділі дисертантом на основі поглиблених досліджень теорії та практики підготовки професійних суддів обґрунтовано низку рекомендацій, котрі мають наукове і прикладне значення. Зокрема, М. С. Сьоомою сформовано конкретний перелік наукових засад формування ціннісно-етичної складової у теоретичній підготовці суддів, доведено необхідність удосконалення правового забезпечення реалізації ціннісно-етичних засад у практичній підготовці суддів. Для цього у підсумковому підрозділі обґрунтовано рекомендації щодо удосконалення правового

регулювання підготовки та підвищення кваліфікаційного рівня судді у контексті ціннісно-етичної парадигми.

У теоретичному аспекті новим та значимим є виокремлення та докладне обґрунтування наукових засад формування ціннісно-етичної складової у теоретичній та практичній підготовці професійних суддів, удосконалення теоретико-правових засад та гносеологічних підходів щодо правового забезпечення підготовки суддів, а також наукових концепцій щодо врахування європейських стандартів етики судді та прецедентної практики Європейського суду з прав людини у підготовці суддів в Україні. Відзначимо, що набули подальшого розвитку у дисертації наукові погляди на ціннісно-етичну складову у підготовці професійних суддів.

З позицій практики важливими є такі досягнення дисертанта, що характеризуються новизною, як запропонований комплекс рекомендацій з удосконалення правового забезпечення процесу підготовки суддів, який на відміну від існуючих напрацювань базується на особливостях ціннісно-етичної парадигми з урахуванням домінуючого євроінтеграційного вектору судової реформи. Заслуговує на увагу удосконалене обґрунтування правового забезпечення реалізації ціннісно-етичних засад у теоретичній та практичній підготовці суддів, а також засади реформування судової системи у контексті ціннісно-етичної парадигми, що набули розвитку у дисертації М. С. Сьоми.

У дисертації наведено низку обґрунтованих рекомендацій щодо удосконалення процесу підготовки професійних суддів на засадах формування ціннісно-етичної парадигми в Україні. Запропоновані рекомендації заслуговують на високу оцінку, оскільки мають теоретичну і практичну цінність у зв'язку з широкими перспективами застосування у подальших наукових розробках з питань підготовки професійних суддів, а також у процесі реалізації судової реформи в Україні.

Значення дослідження для науки і практики та напрями його використання

Наукові результати дисертаційної роботи М. С. Сьоми є значимими для юридичної теорії та практики. Запропоновані наукові положення поглиблюють знання про процеси, що супроводжують формування високоморального суддівського корпусу, зокрема особливості впровадження ціннісно-етичної складової у підготовку професійних суддів, утворену у відповідності до європейського зразка, що є особливо важливим у контексті євроінтеграційного вектору розвитку, обраного українським народом. Розроблені дисертантом рекомендації відображають нові підходи до правового регулювання підготовки професійних суддів, що відповідають вимогам національних інтересів, принципу верховенства права, очікуванням суспільства щодо результатів судової реформи.

Теоретичне значення дослідження, проведене М. С. Сьоною має для подальших наукових розробок з проблем підготовки професійних суддів, професійної етики юристів, а також наукового обґрунтування гармонізації вітчизняного та європейського законодавства у сфері судоустрою у контексті європейської інтеграції України.

Для практики значимими є одержані М. С. Сьоною результати, які можуть широко використовуватись як у правотворчій, так і у правозастосувальній діяльності. До таких результатів відносимо запропоновані зміни і доповнення до Закону України «Про судоустрій і статус суддів», рекомендації щодо удосконалення процесу підготовки професійних суддів. Має цінність дисертаційне дослідження і у сфері правовиховної діяльності – як засіб підвищенні авторитету судової влади при реалізації заходів з підвищення правової свідомості серед громадськості, а також у навчальному процесі при викладанні курсів «Судові та правоохоронні органи», «Адміністративне судочинство», «Юридична

деонтологія», при підготовці навчальних посібників, методичних розробок, складанні та написанні контрольних, курсових і магістерських робіт.

Використання результатів дослідження підтверджується довідками про впровадження у роботі Комітету з питань правової політики та правосуддя Верховної ради України, Територіального управління Державної судової адміністрації України в Львівській області, Львівської обласної ради, ПВНЗ «Львівський університет бізнесу та права».

Завершеність дисертації та повнота викладу в опублікованих працях сформульованих наукових положень, висновків і рекомендацій

Дисертація М. С. Сьоми має завершений вигляд, оформлена відповідно до встановлених вимог. Основні наукові положення роботи, отримані результати, висновки та рекомендації достатньо повно відображені в авторефераті. Автореферат ідентично відображає зміст дисертації і не містить положень, не досліджених у дисертації.

Дисертація має традиційну структуру: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки.

Робота виконана в науковому стилі, відзначається логічною побудовою та добре продуманою структурою викладення. Автореферат написаний у науковому стилі, літературною мовою, відповідно до існуючих вимог, у достатній мірі відображає зміст і структуру дисертації.

Основні наукові результати дисертаційного дослідження, висновки і рекомендації знайшли відображення у 11 публікаціях, з них – у 7 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, з яких 1 – у фаховому іноземному науковому періодичному виданні та у 5 тезах міжнародних науково-практичних конференцій.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження М. С. Сьоми вважаємо зупинитись на наступних дискусійних питаннях та зауваженнях.

1) У підрозділі 3. 1. дисертант зазначає, що згідно закону, освітній процес у результаті якого кандидат на посаду судді здобуває необхідну компетентність охоплює здобуття загальної вищої юридичної освіти та спеціальної підготовки. Натомість у ході дослідження М. С. Сьомою доведено, що поняття «підготовка професійного судді» охоплює не лише ці два етапи, хоча вони, без сумніву, є найважливішими. Відтак, виникає наступне дискусійне запитання, до кінця не висвітлене у дисертації: який шлях подальшого розвитку інституту підготовки професійних суддів дисертант вважає більш перспективним – розширення мережі навчальних закладів, у яких майбутній суддя міг би пройти усі рівні здобуття освіти чи вдосконалення системи добору суддів, яка зможе виявити найбільш кваліфікованих та високоморальних спеціалістів?

2) Досліджуючи проблему теоретичної підготовки професійних суддів, дисертант лише побіжно звернула увагу на підготовку та кваліфікацію викладачів, покликаних забезпечити кандидатів на посаду судді необхідними знаннями. Вважаємо це питання надзвичайно перспективним, оскільки від рівня підготовки викладачів – теоретичної, методичної, практичної, залежить їх здатність, уміння виховати достойного суддю протягом короткого часу, що відводиться на спеціальну теоретичну підготовку. Тому вважаємо, що у дисертації варто було б даному питанню приділити більше уваги

Висловлені зауваження мають дискусійний характер та не впливають негативно на загальну високу оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Сьоми Марії Сергіївни є завершеним науковим дослідженням, яке являє собою обґрунтований підхід до вирішення науково-практичного завдання обґрунтування наукових засад формування ціннісно-

етичної складової у підготовці професійних суддів. Основні здобутки дисертанта полягають у наступному.

Дисертаційна робота за рівнем наукової новизни, якістю досліджень, достовірністю та обґрунтованістю висновків, теоретичною і практичною цінністю відповідає вимогам "Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань" (за пунктами 11, 12, 14) та інших нормативних актів щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Автореферат дисертації Сьоми М. С. та публікації автора відображають основний зміст роботи. Автореферат не містить положень, що не відображені в дисертації, оформлений відповідно до установлених вимог.

Автор дисертаційної роботи «Наукові засади формування ціннісно-етичної складової у підготовці професійних суддів» Сьома Марія Сергіївна здійсненим дослідженням зробила суттєвий внесок в теорію і практику юриспруденції і заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.10 – судоустрій; прокуратура та адвокатура.

офіційний опонент

кандидат юридичних наук,
голова Пустомитівського районного суду
Львівської області

Мусієвський В. Є.